

Nr 64.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående civiltekniska luftskyddsåtgärder vid statens kraftverksanläggningar; given Stockholms slott den 9 februari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

I skrivelse den 28 december 1939 har vattenfallsstyrelsen hemställt, att till utförande av civiltekniska luftskyddsåtgärder vid statens kraftverk måtte ställas till styrelsens förfogande ett belopp av 4,918,000 kronor. Innan jag ingår på styrelsens framställning torde jag få erinra om följande.

I Kungl. Maj:ts av 1938 års riksdag bifallna proposition, nr 214, angående anordnande av bombskyddstak å kraftstationen vid Stadsforsen i Indalsälven framlades en av vattenfallsstyrelsen uppgjord plan för åtgärder

till skyddande av landets större vattenkraftsanläggningar mot anfall från luften. Enligt denna plan skulle, såvitt avsåg civiltekniska åtgärder vid statens anläggningar, de viktigare kraftstationerna förses med bombskyddstak, vilka beräknades draga en sammanlagd kostnad av 2,395,000 kronor, samt i övrigt skyddsanordningar vidtagas för ett belopp av 3,765,000 kronor. Med sistnämnda belopp avsågs att bestrida kostnaderna för — förutom viss materiel — huvudsakligen skyddsrum och stängsel, anordningar för minskande av översvänningsrisker och snabbt stoppande av maskiner, splitter-skydd samt förbättrat skydd mot eldrisk.

Med hänsyn till angelägenheten av att varje ny kraftstationsanläggning, som på grund av sin storlek vore av allmän betydelse för kraftförsörjningen i landet, från början så anordnades, att den erhöle ett efter förhållandena tillfredsställande skydd mot anfall från luften, föreslogs i propositionen, att den under byggnad varande kraftstationen vid Stadsforsen i Indalsälven skulle förses med bombskyddstak. Kostnaderna för detsamma beräknades till 625,000 kronor och skulle bestridas av till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond. Beträffande frågan om anordnande av bombskyddstak å de övriga i utredningen angivna statliga kraftstationerna, vilka samtliga vid propositionens framläggande voro färdigbyggda och tagna i bruk, uttalade dåvarande departementschefen, att densamma borde upptagas i annat sammanhang.

Vad angår de övriga civiltekniska åtgärderna hade vid förslaget framläggande med stöd av statsmakternas beslut vissa arbeten redan utförts för en sammanlagd kostnad av 205,000 kronor, varför de då återstående åtgärderna representerade en kostnad av 3,560,000 kronor. I propositionen tillstyrktes vidtagandet av dessa åtgärder. Med hänsyn till att desamma voro av beskaffenhet att lämpligen kunna utföras under en period av minskad arbetstillgång, fastställdes icke någon tidpunkt för deras vidtagande utan förutsattes, att denna skulle bliva beroende i första hand av utvecklingen å arbetsmarknaden. I samband därmed uttalade emellertid departementschefen, att, därest på grund av planerade revisionsarbeten vid kraftstationerna eller andra förhållanden särskilda skäl skulle föreligga att oberoende av arbetsmarknadssynpunkter utföra de berörda skyddsåtgärderna, hinder därför icke borde föreligga.

Beträffande finansieringen av senast berörda civiltekniska åtgärder föreslogs, att kostnaderna för fasta anläggningar, t. ex. skyddsrum och reservavstängningsanordningar, skulle bestridas på samma sätt som föreslogs i fråga om bombskyddstaket å kraftstationen vid Stadsforsen, medan kostnaderna för övriga anordningar i anslutning till förut tillämpad praxis skulle bestridas av statens vattenfallsverks driftmedel.

På därom av vattenfallsstyrelsen gjord framställning anvisade därefter Kungl. Maj:t genom beslut den 14 oktober 1938 till utförande av vissa civiltekniska luftskyddsåtgärder ett belopp av 517,000 kronor, att utgå av likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelse-

fond. Nämnda arbeten ansågos böra få utföras redan under budgetåret 1938/39, för att de av vattenfallsstyrelsen skulle kunna på lämpligt sätt inpassas i programmet för då pågående arbeten. Arbetena förutsattes skola i görligaste mån utföras i samband med normala revisionsarbeten å kraftverken och med utnyttjande av de driftsstopp och tömningar av vattenvägar, som gjordes för dessa.

Med hänsyn till det sedermera försämrade utrikespolitiska läget medgåvo vidare 1939 års lagtima och urtima riksdagar med bifall till Kungl. Maj:ts där-om framlagda förslag (propositioner nr 127 respektive nr 1, bil. 9, punkt 7), att för ett fortsatt genomförande av den i det föregående omnämnda planen till utförande av civiltekniska luftskyddsåtgärder vid statens kraftverksanläggningar under budgetåret 1939/40 finge disponeras sammanlagt dels 765,000 kronor av statens vattenfallsverks driftmedel och dels 1,635,000 kronor av till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond.

Tillhopa med ett belopp av 25,000 kronor, som Kungl. Maj:t utöver vad tidigare angivits medgivit finge användas för åtgärder av nu ifrågavarande slag, hava alltså för ändamålet ställts till förfogande ett sammanlagt belopp av 3,772,000 kronor. Då ett genomförande av den uppgjorda planen tidigare beräknats draga en kostnad av 6,160,000 kronor, skulle alltså ytterligare erfordras ett belopp av 2,388,000 kronor.

I sin nu förevarande skrivelse har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att på grund av inträdda fördyringar kostnaderna för ett utförande av de civiltekniska luftskyddsåtgärderna i ungefär den omfattning, som den tidigare framlagda utredningen förutsatte, numera ökats med 700,000 kronor. Styrelsen uttalar vidare, att styrelsen med hänsyn till den nu inträdda krigsriskens funnit, att skyddsåtgärder för statens kraftverk borde vidtagas i större omfattning än som angäves i förutnämnda utredning. Med nuvarande prisläge medförde dessa åtgärder, meddelar styrelsen, en kostnad av 1,830,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså för ett slutförande under budgetåret 1940/41 av programmet för kraftverkens skyddande erfordras ett belopp av (2,388,000 + 700,000 + 1,830,000) 4,918,000 kronor.

I samband med nu förevarande framställning har vattenfallsstyrelsen i en till chefen för kommunikationsdepartementet ställd, den 29 december 1939 dagtecknad skrivelse dels lämnat en sammanställning av de skyddsåtgärder, som hittills utförts eller som äro i det närmaste färdiga, dels ock redogjort för de åtgärder, som vidtagits eller som vid bifall till styrelsens nu förevarande framställning avses att utföras utöver de i den ursprungliga planen angivna åtgärderna. På grund av skrivelsens innehåll torde närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen böra ske till statsrådsprotokollet, utan riksdagens vederbörande utskott torde därom böra erhålla erforderliga upplysningar genom skrivelsen, som kommer att tillhandahållas utskottet.

Under erinran om att hittills vid anvisandet av medel för civiltekniska luftskyddsåtgärder bestämts, att en viss del av kostnaderna skulle bestridas med

driftmedel och viss del genom disposition av likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond, anför styrelsen i sin framställning den 28 december 1939:

För den senare delen skulle emellertid förnyelsefondsmedel endast temporärt komma till användning, i det att motsvarande belopp skulle återbetalas till förnyelsefonden med anlåtande av driftmedel under en period av högst tio år efter arbetenas utförande. Med hänsyn till att återbetalningsperioden bestämts så kort, torde det vara onödigt att framdeles fördela de för civiltekniska luftskyddsåtgärder anvisade medlen mellan driftmedel och förnyelsefondsmedel. Det innebär en avgjord förenkling, om samtliga medel för civiltekniska luftskyddsåtgärder anvisas att i första hand utgå av likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond för att sedermera successivt överföras till driftmedel. Därigenom fördelas kostnaderna för dessa arbeten på ett flertal år och man kan i driftkostnadsstaten för varje år på förhand upptaga ett lämpligt belopp för återbetalning av dessa förnyelsefondsmedel, varigenom driftöverskottet för det löpande kalenderåret icke påverkas av de arbeten av detta slag, som utföras under samma kalenderår, vilket ur budgetteknisk synpunkt är en fördel. För en sådan åtgärd talar även den omständigheten, att det kan komma att visa sig ändamålsenligt, att vid arbetenas utförande vidtaga sådana omdispositioner, som skulle ändra proportionen mellan driftmedel och förnyelsefondsmedel.

Riksräkenskapsverket, som anbefallts avgiva utlåtande i ärendet i vad avser sättet för finansieringen av de i framställningen föreslagna arbetena, har den 1 februari 1940 förklarat, att framställningen icke föranlett någon riksräkenskapsverkets erinran.

*Departements-
chefen.* Vattenfallsstyrelsens nu föreliggande framställning innebär, att de enligt den tidigare framlagda planen ännu återstående skyddsåtgärderna vid statens kraftverk skulle utföras i sin helhet redan under nästa budgetår samt att därutöver ytterligare dylika åtgärder för en kostnad av 1,830,000 kronor skulle genomföras. Det härför sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår skulle med hänsyn tagen till numera inträdda fördyringar, beräknade till 700,000 kronor, uppgå till det avsevärda beloppet av 4,918,000 kronor. På grund av den allvarliga utvecklingen av de utrikespolitiska förhållandena sedd i sammanhang med den stora betydelse, som ett i möjligaste mån ostört upprätthållande av landets kraftförsörjning äger såväl för försvarsberedskapen som för samhällslivet över huvud, anser jag mig icke böra motsätta mig, att under nästa budgetår det av vattenfallsstyrelsen nu framlagda arbetsprogrammet genomföres och att härför erforderliga medel ställas till styrelsens förfogande.

Såsom jag förut erinrat om hava kostnaderna för luftskyddsåtgärderna finansierats på det sätt, att i den mån de avse anläggningar av fast karaktär, t. ex. bombskyddstak och reservavstängningsanordningar, härför disponerats till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond. Innebörden härav är, att för dessa anläggningar disponerade medel påföras statens vattenfallsverks kapitalfond såsom förräntningspliktig investering. Kostnaderna för de övriga åtgärderna hava bestritts av statens vattenfallsverks driftmedel och

sålunda omedelbart avskrivits. Vattenfallsstyrelsen har nu förutsatt, att även de fasta anläggningarna skola avskrivas genom att under en jämförelsevis kort tid, förslagsvis högst 10 år, medel för ändamålet anvisades å driftkostnadsstaten. Såsom skäl härför skulle kunna åberopas, att anläggningarna tämligen snart kunna bliva omoderna på grund av den hastiga utvecklingen på luftskyddsområdet, vartill kommer att anläggningarna i och för sig icke öka kraftverkens affärsvärde. Å andra sidan kan framhållas, att utvecklingen på luftkrigets område samt den allmänna osäkerheten i den internationella samvaron medfört, att särskilda anläggningar för kraftverkens skyddande för luftanfall numera måste anses utgöra ett led i de normala säkerhetsanordningar, som vidtagas för att driften vid kraftverken skall med största möjliga grad av säkerhet kunna under olika situationer upprätthållas. Med utgångspunkt härifrån torde någon principiell åtskillnad mellan redovisningen av de för de fasta luftskyddsåtgärderna disponerade medlen och annan kapitalinvestering icke böra upprätthållas. Efter övervägande av frågan har jag anslutit mig till den senare ståndpunkten, nämligen att de för de fasta luftskyddsanordningarna disponerade medlen böra betraktas såsom förräntningspliktig kapitalinvestering. I enlighet härmed skola driftmedel icke anvisas för avskrivning av kostnaderna för dessa anordningar, utan i stället förnyelsefondsmedel i vanlig ordning avsättas för att möjliggöra anordningarnas förnyelse, då så är erforderligt. Beträffande avsättningarnas storlek, varom det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter framställningar av vattenfallsstyrelsen meddela beslut, böra desamma avpassas med hänsyn till den hastiga utveckling, som äger rum inom luftskyddets område.

Enligt vad jag inhämtat av vattenfallsstyrelsen hänför sig av det av styrelsen nu begärda beloppet å 4,918,000 kronor ett belopp av 4,600,000 kronor till fasta anläggningar ävensom reparationsmateriel och reservdelar för befintliga dylika anläggningar samt återstoden, 318,000 kronor, till övriga luftskyddsanordningar.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att till utförande av civiltekniska luftskyddsåtgärder vid statens kraftverksanläggningar må utöver tidigare medgivna belopp disponeras ej mindre 318,000 kronor av statens vattenfallsverks driftmedel än även 4,600,000 kronor av till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättningar till statens vattenfallsverks förnyelsefond.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Sigurd Lang.